

Сяргей Кавальов

ДОРОГА ДО ВІФЛЕЄМУ

Різдвяна казка на дві дії

Переклад із білоруської Володимира ПІДЦЕРКОВНОГО

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Ослик
Господар
Зірка
Поросятко
Лев
Перший солдат
Другий солдат
Кріт
Чорт
Мавпа
Йосип
Марія з Немовлям

Ява перша

Дорогою плентається запряжений у візок О с л и к. На візку – мішки і бочки. Поряд іде Г о с п о д а р. Осел помічає біля дороги дерево і мляво тягнеться до його колючих гілок.

Г о с п о д а р (смикає за шнурок). Куди, нечисть?! Куди?

Голодний Осел упирається, господар з усіх сил тягне його за шнурок.

Ах ти ледарюга! Ах ти прірва ненаситна! Жодної колючки не пропустиш. Доберемося ми сьогодні додому чи ні? (Кидає шнурок і штовхає Осла). Ану пішов!

Стомлений Осел впирається і невдоволено реве. Господар зрізає із дерева гілку і лупцює Осла.

Ось тобі, неробо, ось тобі! Не хочеш іти по-доброму – підеш під різкою!

Осел реве від образи і болю, але із місця не рухається.

(Кидає різку, витирає рукою упрілого лоба.) Тьху, що то за норовиста худобина! Я весь упрів, а він – ні з місця. Осел – ослом! Облупити шкуру – та на барабан. Доведеться ночувати на дорозі. (Прив'язує Осла до дерева, відчіплює від пояса флягу і п'є.) Добре винце! (Влаштовується під деревом і засинає з флягою у руці.)

Темніє. На небі з'являються перші зірки. Осел піднімає голову і з насолодою втягує ніздрями свіжий вітерець.

О с л и к. (дивлячись у небо). Зорі... Які вони гарні, безтурботні. Щасливі. (Із заздрістю.) добре їм там, на небі. Не знають вони ані важких лантухів, ані пекучих нагаїв. І чому я народився на світ ослом?! Зорі-зіроньки, візьміть мене до себе. Тут, на землі я нещасний і самотній! Не чують... Ніхто мене не чує, ніхто не розуміє. (Зітхає.)

Несподівано одна із зірок опускається з неба і сідає на гілку дерева, до якого прив'язаний Ослик.

З і р к а. Мир тобі, боже створіння!

О с л и к (здивовано). Ти – хто?

З і р к а. Я – Зірка.

О с л и к *(з недовірою)*. Зірка? Хіба зірки ростуть на деревах?

З і р к а. Я не проста зірка, а Віфлеємська. Я спустилася з неба, щоб повідати тобі радісну новину: на землю прийшов Бог.

О с л и к. А хто такий Бог?

З і р к а. Бог – це Той, хто створив усіх нас, і Той, для кого ми створені! Бог – це Той, хто усіх любить, і Той, кого усі можуть любити!

О с л и к *(перебиває)*. Ні, мене він не любить. Бо для чого тоді він зробив мене ослом? Щоб я щодня працював, вибиваючись із сил, терпів голод, побої і лайку? Щоб усі сміялися і знущалися наді мною?

З і р к а. На землі, створеній Богом, не було ані важкої праці, ані рабства, ані голоду, ані хвороб, ані смерті. Все: і люди, і звірі, і рослини були безтурботними і щасливими. А потім люди прогнали Бога і земля змінилася. По ній пішли біди і нещастя.

О с л и к *(глянувши на Господаря)*. Так от хто у всьому винен!

З і р к а. А тепер Бог повернувся на землю, щоб спасти усіх її мешканців. Радуйся, Боже створіння! Тобі першому із тварин відкрите це велике таїнство.

О с л и к *(спантеличено)*. Мені? Та що ж я такого зробив? Я – звичайнісінький сірий довговухий осел.

З і р к а. Так захотів Бог, бо він любить тебе.

О с л и к. Не смійся наді мною, сестрице Зірко! Всемогутній Бог, що створив світ, любить маленького сірого віслюка, котрого не любить ніхто! Навіть Господар.

З і р к а. А Він любить, повір мені.

О с л и к. А я... я можу любити Бога? Моя любов нікому не потрібна, навіть Господареві. А Богові – вона потрібна?

З і р к а *(загадково)*. Йому потрібно більше – твоя допомога.

О с л и к *(ображено)*. Ти знову смієшся з мене, сестрице Зірко? Чим я можу допомогти Богові?

З і р к а. Не знаю. Він просто попросив мене сказати тобі: “Братику Ослику, прийди до міста Віфлеєма і допоможи мені”. Оті все. У кожного своя дорога до Бога. Твоя дорога – у Віфлеєм. Підеш?

О с л и к *(рішуче)*. Піду. А чи можна мені взяти з собою мого друга Поросятко?

З і р к а. Звичайно. Справжній друг – знахідка у дорозі.

Зірка спускається із дерева і звільняє Ослика від пут.

О с л и к *(знічено)*. Скажи, сестрице Зірко, а якщо я допоможу Богові, він виконає моє заповітне бажання?

З і р к а. Обов’язково, тільки бажати треба усім серцем. Щасливої дороги, братику Ослику. *(Піднімається у небо.)*

О с л и к. Прощай, сестрице Зірко! До зустрічі на небі! *(Сам до себе.)* я теж скоро стану зіркою. *(Стрепенувшись.)* Зачекай, зачекай, Зірко! А як я

упізнаю Бога, коли я Його ніколи не бачив? Як він виглядає?.. Не чує. Полетіла. *(Замислено.)* Може, Бог схожий на зірку? Чи на осла? *(Здригається.)* А раптом – на людину?

П'яний Господар повертається уві сні, щось бормоче собі під ніс.

(Глянувши на Господаря.) Ні, не може Бог бути схожим на людину! Прощай, Господарю, я йду у Віфлеєм шукати Бога. *(Замислюється.)* А що робити із візком? Шкода залишати його тут. Стільки доріг разом пройшли, стільки лантухів перевезли. Візьму із собою. *(Зникає разом із візком за поворотом дороги.)*

Через деякий час Господар прокидається, протирає кулаками очі.

Г о с п о д а р. Що?.. *(Оглядається.)* Де мій візок? Де мій осел? *(Помічає під деревом шнурок.)* Утік, утік поганець! Куди його чорти понесли? Ну, постривай, спіймаю – здеру шкуру на барабан! *(Біжить услід за Осликом.)*

Ява друга

За тином плямисте П о р о с я т к о щось сьорбає із коритця. З'являється О с л и к зі своїм візком.

О с л и к. Братику Поросятку, у мене така новина! Така новина!

П о р о с я т к о *(не відриваючись від корита).* Нема на світі новини, через яку варто було б переривати сніданок. Хрю-хрю...

О с л и к. На землю прийшов Бог!

П о р о с я т к о. То й що?

О с л и к. Він нас любить і чекає на нашу допомогу. Ми повинні відшукати його у Віфлеємі.

П о р о с я т к о. А нащо Він нам?

О с л и к *(розгублено).* Як нащо? Він же нас любить...

П о р о с я т к о *(байдуже).* Мене і так усі люблять, хрю-хрю.

О с л и к. Якщо ми Йому допоможемо, Він виконає будь-яку нашу мрію. Зробить нас щасливими.

П о р о с я т к о. Я вже щасливий.

О с л и к. Тобі не потрібен Бог?

П о р о с я т к о. Мені потрібен Господар. Він мене смачно годує, дбає про мене, пестить. Буває, підійде до мене, погладить по боках і заспіває ніжно: “Дюдю, дюдю!” Тебе Господар так любить?

О с л и к. Ні. Часом зовсім не годує, а по боках гладить тільки нагайкою.

П о р о с я т к о. От тому ти і видумав собі Бога. А мені Він нащо? Хіба Ним будеш ситий? Що? Мовчиш?

О с л и к (*опустивши голову*). Не розумію, чому Господар тебе так любить, смачно годує, не примушує працювати від зорі до зорі.

П о р о с я т к о (*самовдоволено*). А ти поглянь, який я гарний та пишний. (*Повертається до Ослика спершу одним, потім другим боком.*) Хіба ж можна мене не любити?

О с л и к. Невже я такий незграбний і потворний, що не заслуговую хоча б крихти доброти?

П о р о с я т к о. Красою ти, братику, не вирізняєшся. Та й розумом теж. Вічно тобі збрече щось на ум. Бог. Віфлеєм. (*Повертається до корита.*)

О с л и к. А я сподівався, що ми разом підемо до Віфлеєма. Я втік від Господаря...

П о р о с я т к о. Я ще не з'їхав з глузду. І тобі раджу – схаменися, доки не пізно, братику Ослику. Залишайся. Наш добрий Господар тобі пробачить.

О с л и к. Ні, я не повернуся. (*Рішуче.*) Прощавай, братику Поросятко.

П о р о с я т к о (*навздогін*). Повернися, доки не пізно! На кому Господар буде возити мені їжу?

Запряжений у візок Ослик зникає вдалині. Поросятко продовжує хлебтати із корита. Через якийсь час з'являється Господар з порожніми лантухами у руках, перелазить через тин, підходить до Поросятка і гладить його по боках. Поросятко рохкає від задоволення.

Г о с п о д а р (*лагідно*). Дюдю, дюдю! Ти мій гладенький, ти мій жирненький! Годував я тебе, ростив, думав, відгодую саме до святкового столу. (*Виймає із-зі пояса великого ножа, проводить пальцем по лезу і, зітхнувши, ховає назад.*) Смачні б вийшли шинки і ковбаски. Проте, так усе повернулося. Що доведеться тебе сьогодні продати. Я мушу відправитися на пошуки твого приятеля Осла, хай йому грець. Знатиме він, як тікати від свого господаря. Я з його дурної голови зірки повибиваю. А ти, Дюдю, не ображайся, тебе з'їсть хтось інший. (*Обмацує Поросятко, зітхає.*) Шкода... Смачні були б ковбаски...

Господар накидає мішок на Поросятко. Поросятко вищить зі страху. Господар, закинувши мішок на плече, виходить.

Ява третя

Пустеля з рідкими деревами. Ослик підкріпляється колючками

О с л и к. По дорозі до Віфлеєму навіть колючки смачніші!

Із-за дерева визирає Господар зі шнурком у руках, підкрадається до Ослика і спритно накидає на нього петлю.

Г о с п о д а р. Ага, попався! Від мене не втечеш!

О с л и к (*відчайдушно*). И – и – и – и!..

Г о с п о д а р. А ну додому! (тягне за шнурок.)

О с л и к (*впирається*). И – и – и – и!..

Г о с п о д а р. Н хочеш йти додому? (Хапає нагайку.) А нагайки хочеш?

Несподівано околицю наповнює ричання лева: “Р-р-р-р!”

О с л и к (*злякано*). И – и – и – и!..

Г о с п о д а р (*насторожено*). Тихо! (Прислухається.)

Загрозливе ричання наближається: “Р-р-р-р! Р-р-р-р!”

Г о с п о д а р (*перелякано*). Лев! Він біжить сюди! Він нас з’їсть!

О с л и к (*виривається*). И – и – и – и!..

Г о с п о д а р (*метушиться*). Що робити? (*Здогадавшись*.) Залишу осла йому – нехай їсть, а сам сховаюся!

Господар прив’язує Ослика до дерева і вибігає. Ослик намагається звільнитись, але марно. З’являється Лев.

Л е в. Р – р – р – р!

О с л и к (*заплющує очі*). Боже, я пропав!..

Лев піднімає лапу і... обриває шнурок, звільняючи переляканого Ослика.

Л е в. не бійся, друже, ти вільний.

О с л и к (*розплющуючи очі*). Ти мене не з’їси?

Л е в. Ні. Я врятував тебе, тому що не визнаю у своїх володіннях рабства і насилля.

О с л и к. У твоїх володіннях? Може ти – Бог?

Л е в. Я – Лев, цар звірів. А хто такий Бог?

О с л и к (*натхненно*). Бог – це Той, хто сотворив світ і усіх нас...

Л е в (*перебиває*). Значить, це Бог створив мене царем?

О с л и к (*продовжує*). ...хто любить нас і кого ми можемо любити.

Л е в (*розчаровано*). Яка наївність! Засновувати свою владу на любові? Ха! Яка наївність! Тільки сила викликає повагу у земних істот! (*Рикає.*) Тільки сила!

О с л и к. Ти сильний і добрий, ти звільнив мене від Господаря, і я відкрию тобі велику таємницю. Бог повернувся на землю.

Л е в. треба бути дуже сміливим, щоб відважитися на таке.

О с л и к. Він явився у Віфлеєм і чекає нашої допомоги.

Л е в. Уже встиг потрапити в халепу? Ха-ха! Я ж казав: доброта і любов не рятують у цьому світі. (*Рикає.*) Тільки сила! (*Осликові.*) То ти втік від Господаря, щоб іти у Віфлеєм на допомогу Богові?

О с л и к. Так, мій Господар заставляв мене працювати з ранку до ночі, часто бив і лаяв. (*Довірливо.*) Я хочу попросити Бога, щоб Він перетворив мене на зірку. На землі я страшенно нещасний.

Л е в. марні мрії, друже. Бог тобі не допоможе. Він і від лихого Господаря навряд чи тебе захистить.

О с л и к (*розгублено*). Чому?

Л е в. Навіть я, могутній і мудрий володар, не в силах перетворити осла на зірку, а зірку на осла. А твій бог, як я зрозумів, створіння наївне і слабе, інакше Він не просив би допомоги у тебе, звичайного сірого осла, на яким усі насміхаються.

О с л и к (*зітхає*). Що ж мені робити?

Л е в. Залишайся зі мною, я не дам тебе образити. У моєму царстві ти будеш сам собі господарем, будеш ходити, де захочеш, їсти, що захочеш.

О с л и к. Правда? І ти не будеш заставляти мене працювати від зорі до зорі?

Л е в (*рикає*). Моє царське слово! І навіщо ти тягаєш за собою цього неоковирного візка? Позбудься його, ти – вільне створіння.

Чуються вигуки, удари у бубон.

Л е в (*погрозово*). Що таке? Що за безлад у моїх володіннях? Р – р – р – р – р – р!

Лев біжить на гамір. Крики, гамір і тупіт зливаються з лев'ячим ричанням. Лев повертається зі стрілою у спині.

Л е в. Рятуйся! Це мисливці! У них луки і списи! Вони вбивають здаля! Тікай!

Лев метасться у різні боки, але звідусіль його зустрічає град стріл і списів. Ослик ховається за деревами і лише час від часу вистромлює голову. Так же несподівано, як і виник гамір затихає. Ослик обережно виходить із-за дерев. До нього підповзає скривавлений Лев, пронизаний стрілами і списами.

О с л и к. Боже, вони вбили його!

Л е в (*із останніх сил*). Я нічого не міг зробити. У них луки і списи... вони вбивають здалеку... (*Вмирає.*)

О с л и к. Вони вбили царя! Могутнього царя усіх звірів! (*Біжить геть.*)

З'являється Господар. Помічає нерухомого Лева, обережно наближається, оглядає його і переконується у тому, що Лев мертвий.

Г о с п о д а р (*торжествуюче*). Здох. (*забирається на Лева, кладе руку на спис, що стирчить з його спини.*) Гей, сюди, сюди! Лев мертвий!

З'являються солдати царя Ірода.

П е р ш и й с о л д а т (*сміється*). Поглянь на цього героя.

Д р у г и й с о л д а т (*грубо*). Гей, самарянине, злазь із нашого звіра! Зіпсуєш шкуру!

Г о с п о д а р. Це мій лев. Я вас сюди привів.

П е р ш и й с о л д а т. А ми його вбили. Це наша здобич. (*Зіштовхує Господаря із туші лева.*)

Г о с п о д а р. Лев з'їв мого осла! Він належить мені.

Д р у г и й с о л д а т. З'їв осла разом із візком? Іди геть, дурню.

Г о с п о д а р. Ми ж домовлялися! (*Скиглить.*) Віддайте мені мого лева.

П е р ш и й с о л д а т. Мовчи, язичнику! Лев убитий у володіннях царя Ірода і по праву належить йому!

Д р у г и й с о л д а т. Здеремо із лева шкуру і віднесемо цареві Іроду у подарунок. Може, отримаємо винагороду.

Солдати беруть Лева за лапи і волочуть за собою. Услід за ними, віддалік, плететься Господар.

Г о с п о д а р *(тихо)*. Брехуни! Розбійники! Злодії!

Ява четверта

Поле неподалік від Віфлеєму. На обрії височать міські стіни. Із-під землі виринає спершу голова, а далі і сам Кріт, витягуючи за собою мішок із землею.

К р і т *(бурмоче)*. Позавчора пройшов десять метрів – два мішки землі. Вчора – п’ятнадцять метрів – тори мішки. Сьогодні лише п’ять метрів – один мішок. Разом – шість мішків. *(переводить подих.)* Боже, допоможи мені! Нагороди мене за мій невтомний труд, дай сили добратися до Твого Раю.

Просто над кротом виростає фігура Ослика із візком. Сонний Ослик бреде, не розбираючи дороги і натикається на мішок із землею.

К р і т *(помічає Ослика)*. Ой! *(Ховається під землею.)*

О с л и к *(розгледівши під ногами Крота)*. Пробач мені, Боже створіння! Я трохи задрімав і не примітив тебе на дорозі.

К р і т *(вилазить на поверхню)*. От-от! *(Зі злістю.)* Сонце усе перевертає у ваших головах. Ви ніколи не помічаєте того, що коїться у вас під ногами. Ваші очі завжди витріщені на небо, ніби там є щось варте уваги. Фи! *(Велично.)* Боже, спаси мене від облуд цього світу!

О с л и к *(миттєво прокинувшись)*. Ти сказав: “Боже”? звідкіля ти знаєш? Я гадав, що у цілому світі лише я знаю цю таємницю.

К р і т. Фи! Які можуть бути таємниці при світлі? Усі таємниці – у пільмі, і кому, як не мені, Кроту, знати їх?

О с л и к. Ти знаєш, що є Бог, котрий сотворив усіх нас...

К р і т. ...І котрого можемо любити усі ми. *(Зверхньо.)* Знайшов таємницю! Може, ти знайшов і самого Бога?

О с л и к *(розгублено)*. Ні, тільки шукаю... Ти все знаєш. Давай шукати бога разом, брате Кроте! Він тут, у Віфлеємі. *(Дивиться на міські стіни.)*

К р і т *(поважно)*. А що я, по-твоєму, роблю?

О с л и к *(дивиться на мішок із землею)*. Риєш землю.

К р і т *(істерично)*. Копаю і рию, копаю і рию у пошуках Бога, що живе десь глибоко під землею!

О с л и к *(дивиться під ноги)*. Глибоко під землею? *(Задирає голову і дивиться у небо.)* Та ні, брате Кроте, ти все переплутав. Бог живе високо на небі!

К р і т *(фанатично)*. От-от, це – головна ваша помилка! Бог – на небі! Фи! Сонце усе перевертає у ваших головах! Тільки у п'яті зникають ілюзії і самообман. Бог – на небі! Фи! *(Сміється.)*

О с л и к *(обережно)*. Але ж про Бога мені розповіла Зірка, що злетіла на крилах із неба!

К р і т. Фи-фи! На крилах! Птиця! Ти повірив птиці! Який же ти осел! А може тобі усе це примарилося? *(Екзальтовано.)* Боже, спаси мене від примарності світла і направ роботу лапок моїх до Твого Раю, захищеного глибоко-глибоко! *(Зникає під землею.)*

О с е л *(кричить услід)*. Зачекай, брате Кроте! Повернися, я хочу разом з тобою шукати Бога!

К р і т *(висовує голову)*. Ти визнаєш свою помилку?

О с л и к *(опускає голову)*. Ах, я так недавно взнав про Бога! І так мало... Можливо, ти і маєш рацію.

К р і т. Я знаю про Бога від свого батька, а той – від свого, а дід – від прадіда... Із покоління у покоління передається у нас, кротів, заповіт – копати і рити углиб землі, поки не досягнемо Раю і не знайдемо Бога. *(Таємниче.)* Знаєш, мені здається, що я вже майже біля мети. Я нутром відчуваю присутність Бога. Нас відділяє від Нього декілька метрів!

О с л и к *(схвильовано)*. Так рий же швидше, брате Кроте! Якби я міг тобі допомогти!

К р і т. Я багато часу втрачаю, витягуючи мішки із землею на поверхню. Потім ці мішки треба висипати подалі від шахти, щоб люди не помітили входу. Берися за цю справу.

О с л и к. Годиться.

Крїт і Ослик беруться до роботи. Крїт ховається під землею і звідти подає Осликові мішки. Ослик витягує їх і складає на візок.

О с л и к. Ух, яка приємна робота. Яка честь – першими знайти Бога! Дивно все-таки, що живе він не на небі, а під землею. Та не мого розуму це справа лиш би Бог виявився добрим і виконав моє бажання.

Із-під землі чути якийсь гамір, крики, моторошний регіт. Потім на поверхню вискакує переляканий Крїт, а за ним – страшний Чорт.

К р і т. Рятуйте! Там – Чорт!

Ч о р т. Куди ж ти, мій дороженький? Куди, мій солоденький? Ти – мій! (Вдоволено сміється.) Я давно тебе чекаю.

Чорт хапає Крота і тягне під землю. Переляканий Ослик тікає чимдуж, гублячи мішки із візка.

О с л и к. Боже, це Чорт!

ДІЯ ДРУГА

Ява п'ята

Ранок. На міському майдані Віфлеєма безлюдно. Біля дому із вивіскою “Шинок” стоїть велика дерев'яна клітка. У ній сидить Мавпа. З'являється Перший солдат і голосно оголошує наказ царя Ірода.

П е р ш и й с о л д а т. Слухайте, мешканці Віфлеєма! Слухайте наказ все милостивого царя Ірода! Усім, хто має дітей віком до двох років, наказано прибути з ними до царського палацу! Тих, хто не виконає наказу, чекає смертна кара. Слухайте, мешканці Віфлеєму! Слухайте і виконуйте наказ все милостивого царя Ірода! (Підходить до клітки з Мавпою.) Гей, кралечко, прокинься! Тебе посадили тут не для того, щоб спати. Нумо покажи мені своє гарненьке личко!

Солдат виймає із піхов меча і, просунувши його у клітку і, просунувши його у клітку, лоскоче вістрям Мавпу. Мавпа прокидається, кричить, носиться по клітці, корчить гримаси.

П е р ш и й с о л д а т (регоче від задоволення). От потвора так потвора! Усе місто звеселяє своїми гримасами. Прощавай, пустунко. (Ховає меча у піхви.) Слухайте, мешканці Віфлеєму! Слухайте наказ все-милостивого царя Ірода...

Із провулка на майдан виходить Другий солдат з мечем у одній руці і немовлям – у другій.

Д р у г и й с о л д а т. Досить верещати! Своїм криком ти тільки лякаєш людей. Ніхто добровільно не принесе дитини до палацу, тому що всім вже відомо – його там уб'ють.

П е р ш и й с о л д а т (невдоволено). Але ж у мене царський наказ...

Д р у г и й с о л д а т. Є новий наказ; ходити по домах і відбирати дітей силою. Ось. *(Показує немовля.)*

Із вузької вулички на майдан виходить тесляр Йосип. Побачивши солдат, поспіхом повертає назад.

Д р у г и й с о л д а т *(Йосипу)*. А ну вернися! *(Підозріло.)* Чому хотів втекти від нас?

Й о с и п *(неохоче повертається)*. Та ні, пане солдате, я не збирався втікати.

П е р ш и й с о л д а т. Чув наказ все милостивого царя Ірода? У тебе є маленька дитина?

Йосип із жахом дивиться на немовля у руках Другого солдата і не може промовити й слова.

П е р ш и й с о л д а т. Ти що, оглух?

Й о с и п *(злякано)*. Я... ні... я не тутешній... Я тесляр Йосип... із Назарету. *(Опускає голову.)*

Д р у г и й с о л д а т *(Першому солдатові)*. Облиш його. Звідки у такого роззяви візьмуться дуті? Ходімо, пошукаємо на тій вулиці.

Солдати виходять. Йосип піднімає голову і просто перед собою бачить Мавпу, котра корчить йому рожі.

Й о с и п *(отямившись)*. Боже, кінець світу! Бідна Марія!

Йосип зникає в одному з провулків. З протилежного боку на майдан вигулькує Господар.

Г о с п о д а р. Прокляте місто! *(Знімає з пояса баклажку і робить декілька ковтків вина.)* Усі, ніби пацюки, поховалися по норах, вулицями нишпорять солдати царя Ірода і саме у таку пору я маю шукати свого осла. *(Помічає Мавпу у клітці і корчить їй рожу. Ображена Мавпа обертається і показує йому зад.)* Тьху, страховисько яке! *(Пошепки.)* Подейкують, що тут, у Віфлеємі народився майбутній цар іудейський. Розгніваний Ірод не знає, як його знайти, і тому наказав убити в місті усіх немовлят. А мені що з того? Мені треба знайти осла. Його сліди ведуть сюди. *(Вішає баклажку на пояс.)* Жодної людини на вулицях, нема у кого навіть запитати...

Господар зникає в одному із провулків. З іншого провулка показується Ослик.

О с л и к *(сам до себе)*. Ех, певно обманула мене Зірка. Не зустрів я Бога по дорозі у Віфлеєм, не знайшов і у самому місті. А може, і нема ніякого Бога? Лише страшні люди з мечами, що вбивають дітей... може мені усе приснилося? *(Зупиняється біля клітки з Мавпою.)* що ж мені робити далі? Заради чого жити на цьому світі?

М а в п а *(з цікавістю вислухавши Ослика)*. Чи не мене ти шукаєш, бідаку?

Ослик озирається і помічає Мавпу.

О с л и к *(здивовано)*. Ой, що це за чудна істота? Схожа на людину, але не людина. Схожа на тварину, але...

М а в п а. ...але не тварина. Я – Бог!

О с л и к. Бог?

М а в п а. Що, не пізнав? Ти уявляв мене іншим?

О с л и к. Так! Зовсім іншим.

М а в п а. А я і є інший. Люди посадили мене у цю зачаровану клітку і вигляд мій страшенно змінився! Допоможи мені вибратися звідси – і ти побачиш справжнє обличчя Бога.

О с е л *(зраділо)*. Так от чим я можу тобі допомогти, Боже! От про що казала Зірка!

М а в п а *(збуджено)*. Ага, казала! Хутчій збий замки з клітки і звільни свого Бога.

О с л и к. Зараз, зараз, Боже!

Ослик приноровлюється і збиває копитом важкі замки. Мавпа вибирається на свободу і, ошаліло-радісно стрибає по покрівлі клітки.

М а в п а. Я вільна, вільна! Цей осел звільнив мене! *(Погрожує кулаком у бік провулка, у котрому зникли Солдати.)* Ну зачекайте, люди! Я вам помщуся! *(Зникає у провулку.)*

О с л и к. Куди ти, Боже? Зачекай, не залишай мене! Перетвори мене на зірку!.. *(Сам до себе.)* Зник, навіть не попрощався. Який дивний Бог! І чому його образ не змінився? Може, не одразу? Може, з часом? І тоді Він повернеться...

Із провулка долинає грюкіт, крики, сварка. Через деякий час на майдан вилітає украй збуджена Мавпа. На голові у неї – шапка Йосипа, в одній руці – меч, у другій – баклажка.

Ослик. Боже, що це?

Мавпа (*істерично*). Я помстилася їм, помстилася! (*П'є з баклажки вино.*) запам'ятають вони, як з надії мною знущатися! (*Зникає в іншому провулку.*)

На майдані зчиняється жахлива метушня. Поперемінно з'являються Солдати, Йосип, Господар.

Перший солдат. Мавпа втекла! Лапайте мавпу!

Йосип. Шапка! Моя шапка!

Другий солдат. Поверни меч, звірина мордо! Уб'ю мерзотницю!

Господар. Тримайте злодія! Моя баклажка!

Ослик (*розгублено*). Мавпа? То це була всього лиш Мавпа?

Господар (*помічає Ослика*). Мій осел! Тримайте осла!

Ослик кидається навіки. Господар біжить за ним і натикається на Першого солдата. Солдат падає, але тут же схоплюється і хапає Господаря.

Перший солдат. Хто, я – осел? За образу солдата Його Величності царя Ірода отримаєш сто палиць!

Ява шоста

Ніч. Занедбаний хлів на околиці Віфлеєму. Коло ясел стоїть Марія з Немовлям на руках. У дверях з'являється голова Ослика.

Ослик (*оглядається*). Яка пустка! Холодно, темно. (*Входить.*) Господар тут мене не знайде. Сьогодні на майдані я мало не потрапив йому до рук. Переночую у хліві, а вранці покину Віфлеєм. (*Звикнувши до сутінок, Ослик помічає коло ясел Марію з Немовлям*). Ой, тут хтось є! (*Обережно підходить до ясел.*) Мати з дитям. Сплять. Яке горе привело їх сюди? (*Прислухається.*) Хтось іде! От тобі і занедбане місце. (*Ховається у закутку.*)

Входить Господар із ліхтарем у руках, озирається на всі боки.

Г о с п о д а р. Гей, де ти, поганцю? Вилазь, я бачив твого візка коло дверей. Я певен, що ти десь тут.

М а р і я (*прокидається від яскравого світла*). Боже мій!

Г о с п о д а р (*помічає біля ясел Марію з Немовлям*). А ви хто такі? Що робите вночі у холодному забутому хліві?

М а р і я (*притискає до себе Немовля*). Не губи нас, добрий чоловіче! Ми ховаємося від солдатів царя Ірода. Цар наказав убити усіх немовлят у Віфлеємі. А у мене недавно народився син.

Г о с п о д а р (*озирається*). Ти часом не бачила тут мого осла? Я зовсім було вислідив його, а він знову як крізь землю провалився.

М а р і я. Не бачила, добрий чоловіче. Мій муж Йосип пішов до міста пошукати будь-якого осла. (Зітхнувши.) Ми повинні до ранку покинути Віфлеєм і тікати до Єгипту.

Г о с п о д а р (*замислено*). То ти кажеш, ховаєтеся від царя Ірода? (*Убік.*) Якщо я видам її солдатам – отримаю щедру винагороду.

М а р і я. Змилуйся, добрий чоловіче! Не видавай нас!

Г о с п о д а р. Не бійся, жінко, я допоможу вам. Чекайте тут, я скоро приведу осла.

М а р і я (*з надією*). Нехай Бог нагородить тебе за твою доброту!

Г о с п о д а р (*убік*). Спочатку мене нагородить цар Ірод! (*Виходить.*)

Немовля починає плакати, Марія втішає його, гойдає на руках.

М а р і я (*Немовляті*). Не плач, дитя моє. Усе буде гаразд. Бог не залишить нас у біді.

Зі свого укриття вибирається Ослик, котрий усе чув і все зрозумів.

О с л и к (*схвильовано*). Мій Господар – негідник! Він обманув нещасну жінку. Він подався до солдатів, щоб отримати нагороду за життя дитини. Чого вона чекає? Треба тікати звідси! Мерщій! (*Підбігає до Марії і реве.*) И – и – и – и!

М а р і я. Ой, осел! (*Оглядається.*) Але чому сам, без Йосипа? (*Знову оглядається.*) Чи не привів тебе той добрий чоловік із ліхтарем?

Ослик заперечливо крутить головою, але Марія не розуміє його. У дверях показується стривожений Йосип.

Й о с и п . Маріє, біда! Вставай скоріше, сюди йдуть солдати!

М а р і я. Боже мій!

Й о с и п. Я не знайшов у місті осла, але там перед дверима стоїть візок... *(Звикнувши до сутінок, помічає біля Марії Ослика.)* Осел? Звідкіля він узявся?

М а р і я. Не знаю. Може, його послав нам Бог?

Й о с и п. Ми врятовані, Маріє! Запряжемо осла у візок і виберемося із Віфлеєма.

Йосип виводить Ослика із хліва, слідом виходить Марія з Немовлям на руках. Деякий час у хліві тихо і порожньо. Несподівано двері розчиняються, ввалюються Господар і двоє солдат.

Г о с п о д а р. Сюди! Вони тут! Це я їх знайшов. Мені належить винагорода.

П е р ш и й с о л д а т *(піднімає ліхтар над головою)*. Нікого нема.

Д р у г и й с о л д а т. Ти що, глузуєш з нас, самарянине? *(Б'є Господаря нагайкою.)*

Г о с п о д а р. Ай-ай-ай! Не бийте, змилуйтесь! *(Вертиться під ударами нагайки.)*

Д р у г и й с о л д а т *(Господареві)*. Шахрай!

П е р ш и й с о л д а т. За обман солдат Його Величності царя Ірода підеш до в'язниці!

Солдати хапають Господаря і тягнуть його до в'язниці.

Ява сьома

Ніч. Дорогою іде Ослик, запряжений у візок. Поряд з Осликом крокує Йосип, на візку сидить Марія з Немовлям. Зрівнявшись із невисоким розлогим деревом, Йосип зупиняє Ослика.

Й о с и п. Зупинимося під цим деревом, Маріє. Наш добрий ослик стомився, треба дати йому відпочити і поїсти.

Йосип допомагає Марії з Немовлям злізти з візка і влаштовує їх під деревом.

Потім випрягає Ослика і сідає коло Марії. Випивши води і з'ївши по крайцю хліба, люди засинають. Ослик із задоволенням жує листя.

У небі починають гаснути зірки. Несподівано одна із них опускається з неба і сідає на гілку дерева, під яким стоїть Ослик.

З і р к а. Мир тобі, Боже створіння!

О с л и к *(піднімає голову)*. Зірка?

З і р к а. Рада знову бачити тебе, братику Ослику. Ти повертаєшся із Віфлеєма?

О с л и к. Ах, Зіронько, моя подорож була марною. Я не зустрів у Віфлеємі Бога. Може, Він так і не повернувся на землю?

З і р к а. Любий, наївний Ослику! Ти ще не здогадався, що то за дитина народилася у тому занедбаному хліві? Ти ще не знаєш, кого врятував?

О с л и к *(не розуміє)*. Дитя? Так, я зустрів у Віфлеємі цих нещасних людей і хочу допомогти їм.

З і р к а. Ти везеш на своєму візку Бога, братику Ослику!

О с л и к *(не вірить)*. Не може бути.

З і р к а. Поглянь сам.

Зірка і Ослик дивляться на Немовля, що спить на руках у Марії. Віти дерева звили над ними живу альтанку. Над альтанкою кружляють у хороводі зірки, що спустилися з неба. Лунає мелодійний наспів.

О с л и к. Бог на моєму візку... Такий маленький і безпорадний... Такий схожий на людину...

З і р к а. Він виросте і виправить помилки людей. Він врятує світ. Ти допоміг йому, братику Ослику, і тепер твоя мрія збудеться.

О с л и к. Яка мрія?

З і р к а. Хіба ти не хотів бути зіркою? Лети до нас, будеш жити на небі щасливо і безтурботно.

О с л и к *(зрадівши)*. Я буду зіркою! *(Похоплюється.)* Зачекай, а хто повезе Бога і цих людей до Єгипту?

З і р к а. Тебе не мають більше хвилювати земні справи. Знайдеться хтось інший. А ти перетворишся на зірку. *(Рахує.)* Раз-два-три...

О с д и к *(кричить)*. Ні, ні, я не згоден! Я не хочу бути зіркою! Я хочу залишитися ослон!

З і р к а *(суворо)*. У чім справа, братику Ослику?

О с л и к. Я не хочу бути зіркою! Я хочу залишитися ослон! Я хочу відвезти Бога до Єгипту! *(Кидається до Йосипа і будить його.)* Прокинься, господарю, час відправлятися в дорогу!

Й о с и п *(прокидається)*. Як це я заснув? Вставай, Маріє, треба їхати далі.

З і р к а. Прощавай, братику Ослику. Бачу, ти й справді знайшов у Віфлеємі те, що шукав.

Зірка зникає високо у небі. Йосип запрягає Ослика, садить Марію з Немовлям у візок і вони продовжують свій шлях.

Завіса